

Wieża widokowa Hansa Kudlicha Uwalno (Úvalno)

Nowo zrekonstruowana wieża widokowa, zbudowana w 1913 roku, znajduje się na wierzchołku Strá ísté (395 m n.p.m.) nad miejscowością Uwalno. Wybudowana została na cześć Hansa Kudlicha (1823 - 1917) - pochodził on z Uwalna, był najmłodszym posłem sejmu wiedeńskiego, a sławę zyskał z powodu zniesienia pańszczyzny w 1848 roku.

Kolej wąskotorowa Osobłoga - Trzemieszna na Śląsku (rozstęp torów 760 mm)

Uruchomienie tej trasy nastąpiło już w roku 1898. Łączy ona następujące miejscowości Osobłokiego: Osobłoga - Boguszów - Koberno - Rudolcice Śląskie - Amalin - Powielice Górne - Dziewczęcy Gród - Liptań - Trzemieszna na Śląsku. Na trasie znajdują się łącznie 102 łuki, z czego 24 są o promieniu 100 m lub mniejszym.

NOWY JICZYN (NOVÝ JIČÍN)

Miasto z przepięknym historycznym centrum wpisanym na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO, z odrestaurowanymi kamienicami, fragmentami fortyfikacji i basztą, apteką „Pod Białym Aniołem” czynną nieprzerwanie od 1716 r., kościołem p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, neorenesansowym teatrem, willami możnowładczy, w tym domem słynnego generała Laudona, z przytulnymi restauracjami, winiarniami i kawiarniami. Dominantą miasta jest obok rynku, Pałac Żertoinów, przebudowany w stylu renesansowym ze starej twierdzy gotyckiej. Pałac obecnie jest siedzibą Powiatowego Muzeum Krajoznawczego, które ma tutaj stałą ekspozycję kapeluszy, dokumentującą rozwój kapelusznictwa nowojiczynskiego.

Nowy Jiczyn oferuje odwiedzającym liczne możliwości sportowe. Prowadzi tutaj regionalna ścieżka rowerowa nr 502 „Beskidy”, która łączy się z trasą nr 5 „Brama Morawska”, ścieżką rowerową nr 503 „Oderska” oraz nową ścieżką rowerową nr 6016 „Na przełaj przez Beskidy”. Nie daleko centrum można zwiedzić nowoczesny areal z basenem krytym i otwartym, w tym nowoczesny tobogan oraz halę sportów. Nie brak również stadionu sportowego, kortów do tenisa, krytego stadionu zimowego.

ŠTRAMBERK (ŠTRAMBERK)

Uroczę górskie miasteczko niedaleko Nowego Jiczyna, dawny gród Wałachów z pięknym rynekczkiem i zabytkowymi domami

Ziemia Raciborska

RACIBÓRZ

Zamek

Lokalizacja: Racibórz Ostróg ul. Zamkowa

Najcenniejszy zabytek Raciborza. Znajduje się na miejscu dawnego grodu gołężyckiego z IX/X w. W 1108 r. była to przygraniczna twierdza kasztelańska, zdobyta przez Bolesława Krzywoustego. Od tego czasu do początku XIV w. zamek należał do Piastów. Najszlachetniejszym z nich jest wnuk Krzywoustego, Mieszko Laskonogi (Piłtonogi), twórca księstwa raciborskiego, na krótko władca Polski. W 1241 r. zamek oparł się tatarskiej hordzie podążającej pod Legnicę. W 1285-1287 przebywał tu biskup wrocławski Tomasz II poróżniony z księciem wrocławskim Henrykiem IV Probussem, zwanym też Prawym. Niedaleko zamku na przeciwnym brzegu Odry, na Starej Wsi, doszło do pojednania obu hierarchów. Po śmierci ostatniego Piasta raciborskiego, Leszka, zamek przeszedł we władanie Przemysławów opawsko-raciborskich. Po śmierci Walentego Przemysławidła (1521) stał się na krótko własnością księcia opolskiego Jana Dobrego. Od 1532 r. we władaniu Habsburgów, którzy oddali zamek w zastaw margrabiemu Jerzemu Hohenzollernowi, bratu Albrechta Hohenzollerna. Po nim zamek przejęła Izabela Jagiellonka, córka Zygmunta I Starego i Bony Sforzy. Następnie przechodził w ręce różnych rodów szlacheckich. W 1683 r., za czasów Oppersdorfów, gościł tu król Jan III Sobieski, który przez Tarnowskie Góry-Gliwice-Rudy-Racibórz-Opawę podążał pod Wiedeń. W latach 30 XIX w. zamek przeszedł we władanie księcia Hohenlohe-Schillingsfürst, panów na

Rudach, gdzie też mieli swoją stałą rezydencję. Obok zamku wzniesiono nieistniejący już dziś okazały gmach kamery książęcej. Założony w 1567 r. browar zamkowy należy do najstarszych w Polsce i do dziś waży piwo „Racibor”. W XIX i XX w. warzono tu słynnego piwa według receptury mistrza Kaufmanna. Po 1945 r. zamek popadł w ruinę, obecnie jest remontowany.

właścicielem został Jan hrabia z Tenczina, od którego imienia wzięta się też nazwa miejscowości - Jánské Koupele (Johannisbrunn). Zaczęto tu budować domy zdrojowe i sanatoria, wszystkie położone w romantycznej dolinie Morawicy, porośniętej świerkowymi lasami chroniącymi uzdrowisko przed wiatrami. Pod koniec XIX w. jego właścicielem stał się hrabia Kamil

Razumovský, dzięki któremu poczyniono szereg inwestycji przekształcających Jański Zdrój w jeden z najbardziej znanych w Czechach kurort. Woda mineralna bogata w żelazo pomagała kuracjom chorym na serce i wiele innych schorzeń. Była też rozlewana do butelek i eksportowana. W czasach II wojny światowej utworzono tu ośrodek dla Hitlerjugend oraz hitlerowskich dygnitarzy. Po wojnie dobra znacjonalizowano i utworzono tu państwowe domy wypoczynkowe. Obecnie miejscowość czeka na lepsze czasy i inwestorów. W latach 90. XX w. odkryto tu nowe złoża wód mineralnych.

KRU BERK (KRU BERK)

Zapora Kru berská tworzy zbiornik o powierzchni ponad 300 ha. Pełni funkcje przeciwpowodziowe, stanowi rezerwuuar wody dla okręgu ostrawskiego, opawskiego i witkowskiego (transportowana jest na odległość 40 km) a także zasila elektrownię. Decyzja o jej budowie zapadła po katastrofalnych powodziach z 1902 i 1903 r. Niestety rozpoczęto ją dopiero po II wojnie światowej, a ukończono w 1955 r. Zużyto 25,4 tys. ton cementu. Jej długość to 285 metrów, wysokość 35 metry. Utworzono tu łowiska ryb, ale zakazano uprawiania sportów i pływania. W pobliżu znajduje się jednak skała wykorzystywana przez miłośników wspinaczki.

BUDIŠOV NAD BUDIŠOVKOU

Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1301, choć osada powstała już w II poł. XIII w. Od 1305 r. należała do biskupstwa ołomunieckiego. Największy rozkwit przeżyła w XVI w., gdyż w okolicach eksploatowano srebro. Od 1613 r., na mocy przywileju kardynała Františka z Dietrichštejna, jest miastem. W XVII w. jednak nastąpił poważny kryzys z powodu wojny trzydziestoletniej i pożarów. W XIX w. znane z przemysłu tytoniowego. Trzeba koniecznie zobaczyć stary ratusz z charakterystyczną wieżyczką. Uwagę zwraca monumentalny

Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny

Lokalizacja: ul. Mickiewicza

Według tradycji kościół został wybudowany w 1205 r. W źródłach pisanych wzmiankowany po raz pierwszy w 1286 r. Piękny przykład śląskiego gotyku. Od 1416 do 1810 r. mieściła się przy nim kolegiata. Do dziś zachowały się kapitułarz, biblioteka oraz skarbiec. Kościół na przestrzeni wieków był często przebudowywany, ale jego zasadnicza bryła zachowała swój gotycki wygląd. Po zniszczeniach wojennych odbudowany. W prezbiterium znajduje się monumentalny ołtarz główny z połowy XVII w., dzieło mistrza Steinhoffa i malarza Korna. W niszach pomiędzy kolumnami znajdują się rzeźby świętych, a w zwieńczeniu figurka św. Marcelego, patrona Raciborza, który wedle legendy miał uratować Racibórz przed najazdem Scytów w 1290 r.

Kościół był od początku XIX w. miejscem kultu świątobliwej Ofki dominikanki z Raciborza zm. w 1359 r. W Kaplicy Polskiej warto zwrócić uwagę na przeniesiony z klasztoru dominikanek XVII-wieczny obraz „Obłóczyny Eufemii Ofki”. Ciekawostką stanowi tablica żeliwna z 1580 r. dotycząca pożaru miasta z 1574 r. i odbudowy kościoła w latach 1577-80. Nie można pominąć datowanego na 1715 r. nagrobka tumbowego prałata Marcina Jerzego Korrigera oraz tablicy epitafijnej prepozyta opolskiego i miejscowego proboszcza Andrzeja Floriana Scodoniusa (zm. w 1660 r.) z płaskorzeźbionym popiersiem i krucyfiksem herbowym.

We wrześniu, w ramach Dni Raciborza, w kościele tym corocznie są organizowane koncerty organowe, podczas których występują artyści z całego świata.

Kościół Św. Jakuba

Lokalizacja: Rynek

Dawny przyklastorny kościół o. dominikanów, powstały w połowie XIII w., odbudowany po pożarze z 1300 r., ze śladami przebudowy w stylu renesansowym i barokowym. Po sekularyzacji klasztoru w 1810 r., Prusacy zburzyli zabudowania klasztorne. Świątynia

i Czechów. Hradec to prawdopodobnie stolica państwa plemiennego Gołężyców, którzy mieli także swój gród w Raciborzu, w miejscu, gdzie dziś wznosi się piastowski zamek. To tu miały się spotkać w 965 r. poselstwa Mieszka I, władcy tworzącej się Polski, oraz Bolesława I, księcia czeskiego. Polacy odebrali tu Dąbrówkę (Dobrawę), bolesławową córę, przyszłą żonę Mieszka. W 1965 r., w czasie obchodów 1000-lecia polsko-czeskiej przyjaźni, na murze okalającym czerwony zamek zawieszono tablicę upamiętniającą znane z historii wydarzenie, dzięki któremu Polska przyjęła też chrześcijaństwo w obrządku zachodnim.

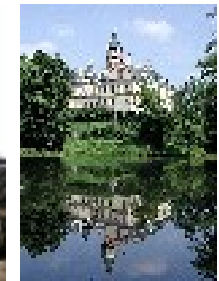
Stary gród Hardec istniał do XIII w. Później na jego miejscu wzniesiono budowlę gotycką. Było to miejsce odwiedzane przez koronowane głowy, m.in. królową Kunegundę, która zamieszkiwała tu przez kilka lat. W XVI i XVII w. zamek przebudowywano w stylu renesansowym. Od 1777 r. zarządzali nim Lichnowscy. Do tej rodziny należał też pałac w Krzyżanowicach. Obie siedziby odwiedzali zaprzyjaźnieni z Lichnowskimi znani wirtuozi i kompozytorzy, m.in. Beethoven (co roku odbywa się tu konkurs „Hradec Beethovena”), Franciszek Liszt i Niccolò Paganini. Miejsce to stało się mekką dla koneserów muzyki.

W XIX w. nastąpiła kolejna przebudowa. Na wzgórzu w stylu neogotyckim wzniesiono drugi zamek o charakterze warowni. Odtąd mówi się o dwóch zamkach czerwonym młodszy i starszym białym. Przy południowym skrzydle zbudowano okazałą Białą Wieżę.

Turyści mogą dziś zwiedzać oba zabytki. Są tu pięknie urządzone komnaty książęce, zbrojownia, salony i biblioteka. W czerwonym zamku działa wykwinna restauracja. Niezapomnianych wrażeń dostarczą wędrowki po przypałacowym parku założonym w XIX w. Jest to jeden z największych parków w Czechach z tarasami widokowymi, mostkami i rzeźbami ogrodowymi.

RADUŃ (RADUŇ)

Na miejscu obecnego zamku, już w 1320 r., stała niewielka budowla o charakterze obronnym. W XVI w. gruntownie przebudowa w stylu renesansowym przez Tworkowskich.

Kościół Św. Mikołaja

Lokalizacja: Racibórz Stara Wieś ul. Kozielska

Prawdopodobnie najstarsza świątynia w mieście, leżąca na starożytnym szlaku handlowym, będąca w centrum średnio-wiecznej osady o nazwie Stara Wieś. Według legendy kościół wzniesiono już w 1060 r. na miejscu żydowskiej synagogi. Poświadczony źródłowo w 1296 r. Poprzedni gotycki murowany, przebudowany w czasie baroku, zburzony na początku XX w. Obecny monumentalny, wzniesiony w stylu neogotyckim w latach 1901-02. Ma najwyższą w Raciborzu wieżę.

Fortyfikacje miejskie

Lokalizacja: ul. Basztowa, Drzymały, Batorego, Gimnazjalna

Powstały w XIII w., w okresie formowania się lokacyjnego miasta na prawym brzegu Odry. Początkowo były to obwałowania ziemne zwieńczone drewnianymi palisadami, od połowy XIII w. zastępowane sukcesywnie murami. Ocenia się, że łączna długość murów obronnych Raciborza, które były nieraz wysokie na ponad 9 m, wynosiła 1,8 km. Okalały one teren dwudziestu hektarów. Można obejrzeć kilka zachowanych odcinków starych murów oraz jedyną zachowaną basztę, niegdyś pełniącą funkcję więzienia.

Kościół Św. Ducha (obecnie Muzeum)

Lokalizacja: ul. Gimnazjalna

Podominański kościół wybudowany w I połowie XIV w., przy którym do 1810 r. istniało założenie klasztorne, potem częściowo (od strony Odry) rozebrane. Pozostałe obiekty zostały przekształcone w szkołę - Królewsko-Ewangelickie Gimnazjum (obecnie Zespół Szkół Ekonomicznych). Jedną z największych atrakcji Raciborza. Przez niecałe sto lat, do początku XX w. zbór ewangelicki, potem muzeum. Obecnie to najważniejszy budynek ekspozycyjny z licznymi ciekawymi wystawami rzadko spotykanymi w Polsce. Trzeba obejrzeć dawne prezbiterium,

w którym w latach 90. XX w. prowadzono badania archeologiczne odkrywając średniowieczne i nowożytnie pochówki zakonne i możnowładcze, w tym księżęce. Po ich zakończeniu dokonano nowej aranżacji wnętrza, dzięki czemu można zwiedzać starą nekropolię Piastów i Przemysławidów raciborskich, obejrzeć m.in. wygląd średniowiecznych krypt oraz dawne wejście do zakrystii. Na ścianie wschodniej prezbiterium znajduje się XVII-malowidło ścienne „Zesłanie Ducha Świętego”, poddane niedawno gruntowej renowacji. Niewątpliwą atrakcją jest stała ekspozycja „W Krainie Ozyrysa”. Prezentowana jest na niej mumia Egipcjanki, sprowadzona w połowie XIX w. przez barona von Rothschilda, datowana na okres rządów XXII dynastii. Szacuje się, że ma 2800 lat. Obok niej pokazywany jest także bogato zdobiony kartonaż i sarkofagi oraz trzy oryginalne urny kanopskie, wypożyczone przed II wojną światową z Muzeum w Berlinie. Drugi budynek ekspozycyjny Muzeum znajduje się przy ul. Chopina. Unikatem na skalę europejską jest prezentowana tu stała wystawa pt. „Dawne techniki dentystyczne”, na której eksponowane są elementy wyposażenia gabinetów stomatologicznych z XIX i początku XX w.

Kościół Matki Bożej
Lokalizacja: Aleja Jana Pawła II

Najstarsze sanktuarium maryjne na Górnym Śląsku. Znajduje się tu najstarsza znana kopia ikony jasnogórskiej. Obraz ten z wizerunkiem Matki Boskiej Raciborskiej jest uznawany za cudowny, czczony od wieków przez mieszkańców Śląska i Moraw. Co roku pielgrzymują do niego rzędy wiernych. Znane są współczesne przypadki cudownych łask. Pierwszy kościół drewniany, według tradycji, został wzniesiony w 1432 r. Kolejny, również drewniany, został wybudowany w latach 1613-1617. W 1723 r. przeniesiono go do Pawłowa. Na jego miejscu, w latach 1723-36, wzniesiono w stylu barokowym świątynię murowaną, która istnieje do dziś. Cudowny obraz z koronami umieszczony jest w neobarokowym ołtarzu głównym z 1870 r.

Głaz narzutowy
Lokalizacja: Plac Wolności

Głaz pochodzi z epoki lodowcowej. Został znaleziony w 1929 r. w piaskowni w Bojanowie. Największy spośród wszystkich

polscy szlachcice. Obecnie wykorzystywany jest jako pole golfowe, jedno z największych w Europie Środkowo-Wschodniej.

Park przyrodniczy Morawicy (Přírodní park Moravice)

Zajmuje obszar 14,25 tys. ha położonych w dolinie rzeki Morawicy z jej meandrami. To geomorfologiczny fenomen sięgający oligocenu. Większość terenu jest zalesiona. Znajdują się tu rezerваты przyrody Kalu a, Valach oraz Nové Těchanovice. Na terenie parku znajdują się zamki w Hradcu, Raduniu, Vikštejně, Dubowej i Melczu oraz Jańskie Łaźnie. W wielu miejscach panuje specyficzny mikroklimat. Wytyczne są ciekawe szlaki turystyki pieszej oraz ścieżki rowerowe.

HRADEC NAD MORAWICĄ (HRADEC NAD MORAVICI)

Niedaleko Opawy, w miejscowości Hradec, nad małą rzeką Morawicą, na wzniesieniu otoczonym lasami wznoszą się dumnie dwa zamki czerwony i biały. Miejsce to licznie dziś odwiedzane przez turystów ma swoje miejsce we wspólnej historii Polaków

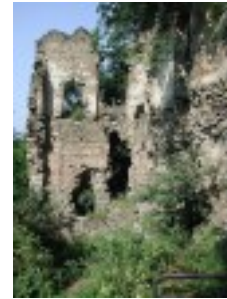
dominikańska do dziś pełni funkcje sakralne. Należy do parafii WNMP. Miejsce to ma szczególne znaczenie dla kultury polskiej. Przeorem raciborskich dominikanów był Wincenty z Kielczy, autor słynnych żywotów św. Stanisława i hymnu „Gaude Mater Poloniae”, które to utwory spisał prawdopodobnie w tutejszym klasztorze. Tu też Wincenty miał rozpocząć pisanie kroniki, dziś zaginionego źródła do poznania dziejów Polski, z której korzystał jeszcze Jan Długosz. To właśnie w Raciborzu na kartę pergaminu naniesione zostało pierwsze polskie zdanie „Gorze szo nam stało”. W podziemiach kościoła spoczywają księżęta opolsko-raciborscy Mieszko Otyły oraz jego brat Władysław. Oboje byli fundatorami świątyni. Uwadze zwiedzających nie mogą ująć: Ołtarz Różańcowy (tzw. Drzewo Jessego) z 1659 r. oraz przepięknie zdobiona kaplica Gaszynów, powstała około 1665 r., z ołtarzem bocznym Św. Krzyża wykonanym z czarnego marmuru. W niedziele o godz. 9.00 w kościele Św. Jakuba odprawiane są msze święte w języku niemieckim.

Kolumna Maryjna
Lokalizacja: Rynek

Wysokiej klasy późnobarokowe dzieło Jana Melchiora Österreicha z 1727 r., wotum dziękczynne Marii Elżbiety Gaszyńskiej za uratowanie miasta przed epidemią cholery, powstałe z fundacji Elżbiety i jej męża Karola Ludwika oraz rajców Raciborza. Znajdują się na niej kartusze herbowe z aniołkami oraz figury świętych: Floriana, Sebastiana i Marcelego. Postument cudem ocalał w 1945 r. Jest z nim związana osobiwa przepowiednia, wedle której Racibórz zaleje woda, jeśli ktokolwiek odważy się kopać wokół kolumny. Mówi się też, że nastąpi koniec świata, jeśli przyjdzie dzień, w którym ani jedna osoba przechodząc koło kolumny nie przeżegna się.

Wielokrotnie przechodziła we władanie różnych rodów szlacheckich, ale nie była utrzymywana w należytym stanie. Na początku XIX w. Raduń stał się wiejską rezydencją opawskiego wielmoży Jana Larischa-Mönnicha, który zlecił Karlovi Englishowi przebudować zamek w stylu klasycystycznym. Założono oranżerię, a u podnóża wzniesienia park krajobrazowy wedle wzorów angielskich. W 1832 r. zamek przejęli we władanie Blücherowie, zlecając kolejną przebudowę w duchu neogotyckiego romantyzmu. W drugiej połowie XIX w. wykonano liczne elementy pseudogotyckie, renesansowe i rokokowe. Blücherowie dzierżyli Raduń do 1949 r., kiedy został znacjonalizowany. Obecnie mieści się tu muzeum prezentujące możnowładcze apartamenty, zbrojownię oraz bibliotekę. Warto poświęcić więcej czasu na zwiedzanie nie tylko zamkowych wnętrz, ale spacer po parku, zarówno na wzniesieniu, jak i u podnóża.

VIKŠTEJN

Ruiny gotycko-renesansowego zamku. Powstał w połowie XIII w. Jego założycielem był niejaki Vítko z Krawarza (Kravaň). Pełnił rolę twierdzy granicznej, mającej chronić księstwo opawskie, do którego władców też należał. Potem własność królewska. Swoje siedziby miały tu rody możnowładcze na usługach dworów. W 1474 r. obsadzony wojskami króla Węgier Maciejem Korwinem. W 1525 r. Jan Planknar z Kynšperka rozpoczął przebudowę gotyckiego zamku w stylu renesansowym. W kolejnych latach wzmocniony. Powstały dwie nowe fosy, wały ziemne i pas wysokich umocnień. W 1626 r., w okresie wojny trzydziestoletniej, obsadzony wojskami duńskimi generała Mansfelda. W 1646 r. zajęty przez wojska cesarskie. W 1648 r. zniszczony. Kilka lat później odbudowany. Kiedy w latach 1774-1776 w pobliskiej Dubowej (Dubové) wybudowano zamek, stary gród obronny zaczął niszczeć, aż w końcu stał się ruiną. W latach 20. minionego stulecia postawiono tu wieżę widokową, z której rozciąga się widok na dolinę rzeki Morawicy, obecnie park krajobrazowy. W Vikštejně przebywał sławny średniowieczny minnesinger Valter von der Vogelweide, poeta i muzyk, opiewający w swych pieśniach tutejsze życie dworskie.

JAŃSKIE ZDROJE (JÁNSKÉ KOUPELE)

W XIX i XX w. jedno z najznamienitszych miejsc na Śląsku dzięki pięknemu położeniu, specyficznemu klimatowi i ujęciom wody mineralnej. Walory tych wód znane były już w XVII w. W 1810 r.

Na dziedzińcu, w okresie od kwietnia do października, organizowane są liczne imprezy plenerowe koncerty i turnieje rycerskie. Turysta powinien zobaczyć XIII w. kaplicę zamkową p.w. Św. Tomasza z Canterbury, wotum dziękczynne biskupa Tomasza II za zgodę z księciem Henrykiem IV. Obiekt na przestrzeni wieków był wielokrotnie przebudowywany, a dziś przez historyków sztuki nazywany jest perłą śląskiego gotyku. Do 1416 r. funkcjonowała przy niej kolegiata zamkowa, przeniesiona później do kościoła farnego przy Rynku. W budynku mieszkalnym, tuż obok kaplicy, na półpiętrze zobaczyć można jedno z najstarszych w Polsce graffiti. Są to XVII-wieczne inskrypcje wykonane prawdopodobnie w czasie wojny trzydziestoletniej przez stacjonujących na zamku żołnierzy. Z zamkiem związana jest ciekawa legenda o tajemniczym przejściu pod Odrą, które łączyło go z klasztorem sióstr dominikanek. W 2001 r., na miejscu dawnej baszty w południowo-wschodnim narożu założenia zamkowego, odkryto podziemia, w których prawdopodobnie zaczynało się owo przejście. Planuje się ich konserwację i udostępnienie zwiedzającym.

Kościół Św. Jana Chrzciciela
Lokalizacja: Racibórz Ostróg ul. Morawska

Jedna z najstarszych świątyń Raciborza, powstała prawdopodobnie na początku XIII w. Początkowo był to kościół drewniany, który w latach 60. XIX w. został sprzedany do Zawady Księżęcej (tu spłonął w 1992 r.). W 1860 r. parafia, przy wsparciu księcia raciborskiego Wiktora I, wzniosła okazałą, istniejącą do dziś budowlę neogotycką. Ołtarze zostały wykonane przez mistrza Adalberta Siekindera z Monachium. W nawach bocznych można oglądać przepiękne witraże monachijskiej firmy braci Meyer, w tym niezwykle sugestywną wizję Sądu Ostatecznego. W ołtarzu głównym znajduje się obraz „Chrzeszt w Jordanie” malarza Jana Bochenka z Berlina.

W XVIII i XIX w. kościół na Ostrogu, obok Częstochowy, Piekar Śląskich i Pszowa, był najbardziej znanym miejscem pątniczym na Śląsku. W ołtarzu bocznym Św. Krzyża znajduje się do dziś XVI/XVII-wieczny, malowany na drewnie obraz Jezusa Boleściwego. Nabożeństwa do Cudownego Jezusa Ostrogskiego odbywają się w każdy piątek.

Turysta powinien zwrócić również uwagę na piękne ogrodzenie kościoła ze stacjami drogi krzyżowej oraz znajdujący się nieopodal cmentarz, najstarszą obecnie raciborską nekropolię, której początki sięgają XIV w. Znajdują się na niej ciekawe nagrobki przyścienne z elementami neogotyckimi i polichromowanymi obrazami. Dziełem mistrzowskim, którego nie powstydziliby się warszawskie Powązki, jest nagrobek rodziny Kokes u. Jungblutt.

kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, barokowy, wzniesiony jako fundacja biskupa w latach 1747-1755 wedle projektu Matyáše Schwarze. Niespotykanym w okolicach zabytkiem jest kamienny most z XVIII w. z figurą św. Jana Nepomucena. Tuż za mostem, idąc w stronę rynku, jest były młyn, obecnie miejskie muzeum (ekspozycje historyczna i geologiczna tzw. muzeum łupków), z kołem pamiętającym XVIII w.

KRNÓW (KRNOV)

Miasto Krnów położone jest na zbiegu dwóch rzek Opawy oraz Opawicy, u podnóża Niskiego Jesionika w bezpośredniej bliskości czesko - polskiej granicy. Obecnie Krnów wraz ze swymi 26 000 mieszkańcami jest ważnym przemysłowym i kulturowym centrum regionu. W każdym roku w mieście organizuje się różne kulturalne i sportowe imprezy (Krnowskie Muzyczne Uroczystości, Festyn Gornośląski, Przegląd Tańca Młodzieżowego).

Z punktu widzenia ruchu turystycznego można w Krnowie znaleźć wiele pamiątek historycznych: ratusz z wieżą w stylu neorenesansowym z szczegółami secesyjnymi zbudowany w latach 1901-1903, zamek zbudowany w stylu północnego renesansu w centrum miasta, kościół Św. Ducha, w którym jednocześnie znajduje się sala koncertowa oraz pierwotnie gotycki kościół św. Marcina, przebudowany w stylu barokowym po pożarze w 1779 roku. Ważną pamiątką kościoła jest perła Krnowa - kościół Panny Marii od Siedmiuboleści na przednim kopcu Cwilińskim, który jest często nazywany "Perłą Śląska". Piękny widok na krainę i okolicę miasta umożliwia również wieża widokowa na wzgórzu Cvilín o wysokości 26 metrów z 1903 roku i nowo zrekonstruowana wieża widokowa na Jeźniku o wysokości 17,5 m, która może być tym właściwym celem turystycznym szczególnie dla pieszych turystów. Także turyści rowerowi docenią ilość dobrze oznaczonych tras rowerowych po całej okolicy Krnowa. Krnów oferuje całoroczne możliwości turystyczne, a więc w którejkolwiek porze roku można się cieszyć z jego krasy i podziwiać piękną przyrodę w okolicy.

Zamek w Linhartowych (Linhartovy)

Zamek mieści się na terenie byłej twierdzy, która za czasów Haugwiców z Biskupic w 1588 roku została przebudowana na renesansowy czteroskrzydłowy zamek. Obok zamku rozprzesztrzenia się park zamkowy z dużą ilością ozdobnych drzew.

w Krawarzu. Jego córka Weronika Maria poślubiła rotmistrza Jakuba v. Eichendorffa, po którym majątek Sędziwoja odziedziczyła rodzina znanego poety Józefa v. Eichendorffa. Zmarł 20 V 1636 r. w Krawarzu. Według legendy, w najtajniejszych lochach zamku Sędziwój ukrył dziewięć sztabek złota. Cztery z nich miała odnaleźć rozrzućna hrabina Fontaine. Pięć ponoć nadal czeka na swojego odkrywcę. Zamek został gruntownie przebudowany w latach 1721-1728 w duchu baroku przez Jana Rudolfa Eichendorffa. Obecnie to czteroskrzydłowa, jedno-piętrowa budowla. Nad architekturą i wystrojem zamku pracowali Jan Lehnert (twórca ołtarza w kaplicy zamkowej p.w. Michała Archanioła), Bernhard Fischer i znany wiedeńczyk Łukasz von Hildebrandt. W 1844 r. Eufemia Rudzińska z Rudna utworzyła bibliotekę i zakupiła wiele obrazów do wystroju wnętrz. Ciekawa jest późnobarokowa kaplica zamkowa z ołtarzem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i freskami Franciszka Ignacego Eckesteina, jedno z najważniejszych barokowych dzieł na Morawach i czeskim Śląsku. W 1937 r. zamek strawił pożar. Odbudowany i zrekonstruowany po II wojnie światowej. Utworzono tu muzeum, pokazujące życie Eichendorffów w XVIII w. a także ludności podzamcza w XIX w. W bibliotece znajduje się sala koncertowa, a w jednym skrzydle parteru restauracja. Dwa razy do roku, w Wielkanoc i na Boże Narodzenia, organizowane są tu wystawy kwiatów oraz rękodzieła. Zamek okala rozległy park z okazami starodrzewia, założony już w 1760 r na miejscu lasu łęgowego Olszyna. Dawniej podzielony na część w stylu francuskim i angielskim. Później cały przebudowany w stylu angielskim. Zajmował areal 18,8 ha. Były tu stawy rybne i strugi myśliwskie. Obecnie doliczono się stu gatunków drzew i krzewów. Najciekawszy okaz to 300-letni czarny orzech włoski. Według legendy pośród drzew znajdował się kamień, przy którym cesarzowa Maria Teresa opłakiwała utratę Śląska. Na terenie parku urządzono pole golfowe.

Zamek i park zamkowy w Szylercowicach (Šilheřovice)

Stoi na miejscu gotyckiej twierdzy. Miejscość należała do różnych rodów możnowładczych, a od II połowy XVII w. przez sto lat do jezuitów. Po sekularyzacji zakonu w monarchii Habsburgów, w 1787 r. dobra szylercowickie odkupił od cesarza Karel Larisch, a potem sprzedał je Fryderykowi Eichendorffowi, który na przełomie XVIII i XIX w. wybudował nowy pałac i założył piękny, rozległy ogród. Od połowy XIX w. właścicielem dóbr został Salomon Mayer von Rothschild ze znanej bankierskiej rodziny żydowskiej. Przebudował pałac pod koniec XIX stulecia w duchu późnego historyzmu, inspirowanego monumentalnym barokiem i francuskim klasycyzmem. Rzuca się w oczy bogate zdobienie fasady, stiukowe dekoracje oraz neobarokowe freski. Zamkowy park w stylu angielskim zajmuje obszar 98 hektarów. Dawniej urządzano tu wielkie polowania, w których brali nawet udział

odnalezionych w Nizinie Morawskiej. Pomnik przyrody. W 1933 r. przetransportowany do Raciborza.

Arboretum Bramy Morawskiej

Lokalizacja: Racibórz - dzielnica Obora

Dawny las książęcy podarowany mieszkańcom raciborskim. Cały kompleks, w większości siedlisko lasu mieszanego, usytuowany na pagórkowatym terenie, zajmuje około 150 ha. Zachwyca dziś botaników swoim bogactwem. To bardzo interesujący przyrodniczo teren ze starym lasem, gdzie spotkać można dęby o 4-metrowym obwodzie, jary, stawy i źródła. Na części kompleksu tworzony jest obecnie ogród botaniczny o nazwie Arboretum Bramy Morawskiej. Wytyczono już ścieżki dydaktyczne (ekologiczna i dendrologiczna) oraz spacerowe. Trwa proces tworzenia kolekcji roślin ozdobnych, m.in. roślin okrywowych oraz rododendronów. W lesie znajduje się mini-zoo, ścieżki zdrowia, tor saneczkowy i mała skocznia narciarska. Miłośnicy militariów odnajdą resztki umocnień z czasów powstańczych oraz poniemieckie okopy i betonowy bunkier. Wędrując po Oborze możemy też natrafić na trzy skupiska kurhanów datowane na okres od przełomu V/VI do VIII w. Przy Arboretum znajduje się kamping i kąpielisko Ośrodka Sportu i Rekreacji w Raciborzu.

Rezerwat leśno-stawowy Łęczczok

Lokalizacja: Racibórz-Markowice, gmina Nędza

Jeden z największych w województwie śląskim. Obszar tworzą stawy hodowlane wybudowane przez cystersów w średniowieczu w starorzeczach Odry. Znajduje się tu stary pałacyk myśliwski, wykorzystywany dawniej przez księcia raciborskiego. Na początku XX w. odbywały się tu polowania z udziałem cesarza Niemiec. Rezerwat ma powierchnię ponad 400 hektarów. Zachował się tu fragment lasu łęgowego, bardzo już rzadkiego w Polsce, oraz

zgrupowane tu okazy flory. Pierwsza kolekcja dendrologiczna została założona w latach 1906-1928 przez twórcę arboretum, Quido Riedela. Po wojnie, szczególnie w latach 60., introdukowano tu wiele nowych gatunków. W 2002 r., przy stawie, wybudowano nowy budynek dla hodowli roślin ciepłych i gorących klimatów. Arboretum jest czynne od kwietnia do końca września codziennie od godz. 8.00 do 18.00. Na zwiedzaniu trzeba poświęcić kilka godzin. Gratka dla miłośników przyrody.

Fortyfikacje Hulczyna i Opawy (Vojenská opevnění)

Kompleks czechosłowackich fortyfikacji Hlučín-Darkovičky obejmuje trzy fortele dla piechoty: MO-S18 Obora, MO-S19 Alej oraz MO-S20 Orel (jedyna zrealizowana część twierdzy artyleryjskiej Orla) oraz obiekt fortyfikacji polowej wzór 37. Alej dostępny jest dla zwiedzających. Został gruntownie odnowiony i wyposażony w uzbrojenie, unikalne w skali europejskiej, na które składają się lawety broni i urządzenia optyczne. Fort Obora, w stanie z 1938 r., można oglądać z zewnątrz, podobnie jak Orel w stanie z 1945 r. Obok fortów prezentowane są systemy barier oraz czołgi. Do części dla zwiedzających jedzie się od Hulczyna (Hlučina) w kierunku Szylercowic (Šilheřovic). Fort Alej czynny jest od kwietnia do końca października w czwartki i piątki od godz. 9.30 do 15.30, w wakacje dodatkowo we wtorki i środy od 9.00 do 15.00, w soboty oraz niedziele od godz. 11.00 do 17.00. Kompleks Opava-Milostovice składa się z trzech fortów dla piechoty: OP-S 27 Paletovo pole, OP-S 26 Milostovice oraz OP-S 25 Trigonometr, wszystkie z elementami pancernymi oraz dwoma lekkimi obiektami typu 37A wzór 55 i 56. W forcie Trigonometr, częściowo odnowionym, można obejrzeć przedwojenną broń, elementy umundurowania oraz wystawę poświęconą II wojnie światowej. Warty obejrzenia jest lekki obiekt wzór 37 A-160 nr 55. Kompleks można oglądać cały rok co niedzielę w godz. od 14.00 do 18.00.

Fortyfikacje czechosłowackie wybudowano w latach 1935-1938 na wzór francuskiej linii Maginota, jako tarcza przed hitlerowskimi Niemcami. Przy projektowaniu umocnień wykorzystano naturalne uwarunkowania terenu. Główna linia obrony była rozłożona od

wnętrze było bogato zdobione w duchu baroku. W nawie bocznej znajdują się także bogato zdobione, barokowe ołtarze świętych. W ołtarzu Św. Floriana umieszczono relikwiarz z relikwiami Św. Walentego, patrona nerwów chorych i zakochanych. Godne obejrzenia są także kaplice boczne: pierwsza Św. Krzyża z przepięknymi freskami i epitafiami opata Emanuela Pospela oraz księcia opolsko-raciborskiego Władysława, druga Św. Jana Nepomucena z sugestywną, rzeźbioną wizją świętego czeskiego kanonika unoszonego nad Wełtawą przez aniołki. W nawach bocznych zachowały się tablice epitafijne opatów rudzkich. W pomieszczeniu bocznym kruchty zobaczyć można ogromny żeliwny nagrobek pary księżęcej Wiktora Amadeusza landgrafa von Hessen-Rotenburg i jego żony Elizy. W Kaplicy Maryjnej znajduje się cudowny obraz Matki Boskiej Pokornej. Kościół jest Diecezjalnym Sanktuarium Matki Boskiej Pokornej diecezji gliwickiej. Od maja do października w kościele organizowane są koncerty organowe w ramach cyklu „Muzyka w starym opactwie”. W lutym odbywają się koncerty kołęd. Diecezja gliwicka organizuje tu również doroczne pielgrzymki.

Zespół klasztorno-pałacowy

Lokalizacja: ul. Cysterska

Dawne XIII-wieczne opactwo cystersów, sekularyzowane w 1810 r. i przekazane książętom raciborskim. Gotycki klasztor z barokowym pałacem opackim został przez nich gruntownie przebudowany na siedzibę możnowładczą. Rudy stały się miejscem odwiedzanym przez europejskie elity, w tym cesarzy, którzy przyjeżdżali do tutejszych lasów na polowania. W 1945 r. pałac w Rudach spłonął. Od lat 90. XX w. jest sukcesywnie odbudowywany przez diecezję gliwicką. Obiekt udostępniony do zwiedzania przez cały rok. Warto obejrzeć dawny cysterski kapitułarz, krużganki, wirydarz oraz pomieszczenia domu konwersów. W starych książęcych komnatach organizowane są czasowe wystawy. W ramach stałej ekspozycji pokazywane są detale architektoniczne, cysterskie księgi i portrety opatów.

Park przypałacowy

Lokalizacja: ul. Cysterska

Powstał na zlecenie ksiąząt raciborskich. Przez założenia przepływa rzeka Ruda dodając uroku temu miejscu. Znajdziemy tu około dwadzieścia egzemplarzy pojedynczych drzew stanowiących

Kościół jezuicki

Lokalizacja: Dolní náměstí

Budowla pod wezwaniem Św. Wojciecha, to wspaniały przykład sztuki barokowej. Wzniesiona przez jezuitów w latach 1575-1618, niegdyś znane miejsce pielgrzymkowe z racji obecności kopii obrazu Matki Boskiej Rudzkiej, powszechnie uznawanej za cudowną. W XVIII w. do kościoła dobudowano bursę. Po kasacji klasztoru w 1773 r. obiekty przejęły władze ziemskie. W 1814 r. założono tu gimnazjum. Była to szkoła o bardzo wysokim poziomie, która miała wielu wybitnych profesorów, m.in. swojego założyciela Faustyna Ensa, twórcę opawskiego muzeum (dziś najstarsze w Czechach) i archeologa, czy tzw. buditel (działacz czeskiego odrodzenia narodowego) Jana Lepařa oraz Antoniego Vařka. Gimnazjum dorobiło się także wybitnych uczniów. Należeli do nich ks. Cyprian Lelek, poseł do Zgromadzenia Narodowego we Frankfurcie i wydawca; Wincenty Prasek, historyk, profesor gimnazjum opawskiego; Grzegorz Mendel, augustianin i twórca teoretycznych podstaw współczesnej genetyki a także książe Feliks von Lichnowsky, późniejszy deputowany do frankfurckiego zgromadzenia narodowego. Przed kościołem stoi Kolumna Maryjna z 1674 r.

Muzeum

Lokalizacja: ul. Tyršova

Pierwsze muzeum powstało w gimnazjum. W latach 1893-95 według projektu wiedeńskich architektów F. Kachlera i J. Scheringera, przy obecnej ul. Komerńskiego (Komenského), wybudowano neorenesansowy gmach, w którym, w 1897 r., otwarto muzeum cesarza Franciszka Józefa, dzisiejsze Śląskie Muzeum (Muzeum Śląskie). Jest to obecnie najstarsze muzeum na ziemiach czeskich. Szczyty się zbiorami przyrodniczymi pochodzącymi ze Śląska i Północnych Moraw,

Lasy rudzkie

Lokalizacja: Rudy

Lasy rudzkie stanowią ważny element ekosystemu. Krzyżują się tu dwa szlaki ekologiczne; jeden wiodący przez Bramę Morawską, największą w Europie trasę przelotu ptactwa oraz drugi będący poprzez lasy rybnickie, kobiórskie i pszczyńskie połączeniem zlewni Odry i Wisły. Całość lasów Nadleśnictwa Rudy Raciborskie zaliczono do lasów ochronnych. W lasach tych bytuje 46 gatunków dziko żyjących ssaków spośród 90 występujących w Polsce, 6 chronionych gatunków gadów, 10 gatunków płazów oraz około 250 gatunków ptaków. Przyrodnicy wyróżnili tu 40 typów zbiorowisk roślinnych. Rośnie w nich ponad 340 gatunków flory, w tym 46 objętych jest całkowitą ochroną. Klasztor rudzki, ze względu na słabe gleby, zrezygnował z upraw na rzecz gospodarki leśnej, stawowej i przemysłowej. Wokół opactwa stworzono system dróg, promieniście biegnących od klasztoru do pobliskich wiosek. Przy drogach bracia pobudowali leśniczówki i domki myśliwskie. W lasach rudzkich proponujemy obejrzeć:

leśniczówkę „Krasiejów” w Jankowicach (jadąc z Raciborza do Rud przy kapliczce Św. Izydora należy skręcić w lewo); stawy na potoku Raczek (położone około 500 metrów od „Krasiejowa”), miejsce bytowania bobrów; leśniczówkę „Jankowice” w Jankowicach (jadąc z Raciborza do Rud przy kapliczce Św. Izydora należy skręcić w prawo); leśniczówkę w Nędzy (za przejazdem kolejowym za szkołą należy skręcić w prawo); zbiornik wodny z altanką Hubertusa (jadąc w kierunku Raciborza, na wysokości Kolonii Renerowskiej przed lasem skręcamy w lewo i podążamy leśną ścieżką); aleję dębów w Górkach Śląskich (znajduje się na skraju wsi graniczącym z kompleksem leśnym); pałacyk myśliwski w Zwonowicach (znajduje się tu wzgórze, gdzie cystersi mieli winnicę, tzw. Winna Góra); leśną kaplicę Św. Magdaleny (z Rud jedziemy w kierunku

Brantolki i Kotlarni, przy uprawie leśnej skręcamy w lewo i około 150 metrów podążamy pieszo); leśniczówkę „Wildek” (jedziemy z Rud do Rudy Kozielskiej i obok domu strażaka skręcamy w lewo, a dalej prosto aż do kompleksu leśnego); „Schlossberg” (od leśniczówki „Wildek” idziemy dalej na południe po drodze mijając stawy); ośrodek wypoczynkowy Szumocice (przy trasie Racibórz-Rudy), dawne miejsce zgrupowań kadry olimpijskiej Niemiec przed igrzyskami w Berlinie, znane przed wojną ze specyficznego mikroklimatu, obecnie kąpielisko, pole namiotowe i domki kempingowe, obok staw z zawieszonym mostem; mostek na Rudzie w Rudzie Kozielskiej (należy zatrzymać się przy wyjeździe ze wsi w kierunku Kuźni Raciborskiej, przy domu księżym z napisem na elewacji „Quid ad te”); ośrodek wypoczynkowy w Kuźni Raciborskiej (przy trasie wylotowej na Racibórz, tuż przed lasem, skrócić w prawo); drewnianą chatę przy ul. Mickiewicza w Nędzy, zbudowaną około 1890 r.

Ścieżka rowerowa

Lokalizacja: Rudy zespół klasztorno-pałacowy (początek trasy)

To najnowocześniejsza ścieżka rowerowa w województwie śląskim. Łączna długość trasy wynosi 16 km. Wiedzie w stronę Brantolki i potem na północ, w kierunku Kotlarni. Od północnego-zachodu zahacza częściowo o pożarzysko z 1992 r. Tablice tematyczne nie tylko przekazują historię ciekawych miejsc, ale i zawierają dane o okazach fauny i flory, opisują zagadnienia związane z gospodarką leśną oraz ochroną przeciwpożarową. Tablice opatrzone są kolorowymi zdjęciami i wykresami.

Ośrodek edukacyjny Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego

Lokalizacja: ul. Raciborska

Ośrodek mieści się w starym szpitaliku dra Juliusza Rogera, autora słynnego zbioru „Pieśni Ludu Polskiego w Górnym Szląsku z muzyką”. Przy szpitaliku można oglądać replikę średniowiecznej cysterskiej huty z piecem, w którym wytapiano rudy żelaza. Jesienią odbywają się tu pokazy wytopu rudy tzw. „Dymarki Rudzkie”. W suterenie szpitalika urządzono wystawę obrazującą gospodarkę klasztoru cystersów, ekspozycje poświęcone prehistorii tych ziem oraz tutejszej faunie i florie. To znakomite miejsce na przeprowadzenie lekcji w ramach ścieżki edukacji regionalnej oraz zajęć z przyrody.

Kaplica Szwedzka

Lokalizacja: ul. Ratibořská

Ciekawa budowla, wzniesiona w latach 1390-1394 z polecenia księcia Przemka jako kaplica pogrzebowa Św. Krzyża. Zaprojektowana na rzadko spotykanym planie ośmioboku. Wnętrze kryją gotyckie malowidła ścienna z połowy XV w. z apokaliptyczną wizją Sądu Ostatecznego. Nazwa Kaplica Szwedzka wzięła się stąd, iż podczas wojny trzydziestoletniej obiekt służył żołnierzom szwedzkim.

Rezydencje mieszczańskie

Do 1945 r. w Opawie zachowało się jedenaście pałaców miejskich, należących do bogatych rodzin szlacheckich, m.in.: Gastheimbów, Blücherów, Sobków czy Razumovský'ch, którzy przebywali w nich zimą. Sobkowie i Blücherowie rezydowali przy obecnej ul. Masarykowej (Masarykova třída). Na fasadzie pałacu Sobków widoczna jest kopia obrazu Matki Boskiej Raciborskiej. W zabudowie Dolnego Rynku, w jego zachodniej pierzei, widoczna jest kamienica „U Białego koniczka” (U Bileho Konička), wewnątrz zdobiona żebrowanymi stiukami i lustkami. Na ulicy Między Targami, łączącej Górny i Dolny Rynek, zwróćmy uwagę na kamienicę „U Maura” (U Mourenina), wczesnobarokową, z posągami dwóch Maurów oraz mitologicznych bóstw Ateny i Aresa na fasadzie oraz „U Murzyna” (Mezi Trhy).

Hláška

Lokalizacja: Horní náměstí

Hláška na Horním náměstí, to obecna siedziba władz miejskich Opawy, dawna renesansowa wieża sygnalizacyjna wzniesiona w latach 1614-1618 na miejscu starszej, XVI-wiecznej budowli. Z jej krużganków alarmowano w przypadku pożarów, obwieszano początek targów i innych ważnych wydarzeń. Na parterze znajdował się niegdyś skład handlowy, na piętrze sale obrad rady miejskiej i sądu. Swoje siedziby miały tu również archiwum, muzeum i straż miejska. Co ciekawe, w Hlášce grywały trupy teatralne. Do dziś z XVII-wiecznego kompleksu zachowała się tylko wieża. Przylegające do niej budynki zostały zburzone i wzniesione na nowo w stylu neorenesansowym w 1902 r.

pomniki przyrody, siedemdziesiąt gatunków drzew i krzewów egzotycznych (m.in.: modrzewnik chiński, cyprysik groszkowy, świerk serbski, sosnę limbę) oraz 46 gatunków drzew i krzewów rodzimych (m.in.: dąb szypułkowy, buk pospolity, jesion wyniosły czy klon jawor). Około trzydzieści okazów liczy sobie ponad 150 lat. W całym założeniu widocznych jest pięć osi w układzie gwiazdowym. Centrum stanowi zespół klasztorno-pałacowy. Wokół niego wije się pięć kilometrów tras spacerowych. W parku znajdują się dwa stawy: Szwajcarski na wschód od kościoła i Zamkowy (czasami nazywany Peickera) na północ od pałacu opackiego. Szczególną atrakcją całości jest tzw. wyspa zapachów, czyli zespół azalii pontyjskich.

Uroczysko Buk

Lokalizacja: ul. Brzozowa

Leśne uroczysko o powierzchni około 22 ha ze 150-letnim drzewostanem bukowo-jodłowym, 200-letnim drewnianym domkiem myśliwskim oraz stawami rybnymi. W XIX w. ulubione miejsce wypoczynku książąt raciborskich. Dziś popularne miejsce weekendowego wypoczynku z hotelem i kąpieliskiem. Idąc w kierunku kąpieliska warto skręcić w lewo i zatrzymać się na chwilę przy górze usypanej z kamieni. Powstała z polecenia księcia raciborskiego na cześć księżnej Wiktorii, córki królowej angielskiej, żony cesarza Niemiec Fryderyka III. Wdrapując się na górę, na jednym z kamieni znajdziemy upamiętniającą to wydarzenie inskrypcję. Obok rośnie lipa zasadzona ponoć przez księżną w 1866 r. Według innych przekazów, górę usypali cystersi, dla których stanowiła symbol Golgoty.

Skansen kolei wąskotorowej

Lokalizacja: ul. Dworcowa

Linia łącząca niegdyś Racibórz, Rudy i Markowice liczy sobie ponad sto lat. Stacja Rudy leży niedaleko cmentarnego kościółka p.w. Św. Magdaleny przy drodze wylotowej do Gliwic. Pozostały na miejscu tabor przywróciło do życia Towarzystwo Miłośników Górnos Śląskich Kolei Wąskotorowych. Od 2001 r. na trasie Rudy-Stanica-Stodoły kursują wycieczkowe składy elektryczne oraz jedyny w Polsce ciągniony przez parowóz Pw53. Podróż trwa około godziny. Trasa wiedzie malowniczymi lasami rudzkimi. W lokomotywni można oglądać zabytki XIX i XX-wiecznej techniki. W Stodołach znajduje się ośrodek hodowli koni. Jadąc dalej w kierunku Rybnika trafimy do Ośrodka Sportów Wodnych i Rekreacji Elekrowni „Rybnik”. Co roku organizowane są tu regaty.

folklorystycznymi i filokarzystycznymi. Szczególniej uwadze można polecić wystawy na temat przyrody Śląska i Górnych Moraw, sztuki ludowej Śląska oraz ekspozycje sztuki gotyku, renesansu i baroku.

Teatr Śląski

Lokalizacja: Horní náměstí

Po Pradze i Brnie Opawa była trzecim czeskim miastem, które zyskało swoją scenę. Okazała budowla przy Horním náměstí została wzniesiona w 1803 r. Obecnie to Teatr Śląski, w którym grane są profesjonalne przedstawienia teatralne. W latach 1882-1883 teatr został przebudowany w stylu neorenesansowym. W 1909 r. obiekt kolejny raz przebudowano i upiększono.

Miejski Dom Kultury

Lokalizacja: Nádra ní okruh

To dawna Obchodní a ivnostenská komora (izba przemysłowo-handlowa), dzieło Leopolda Bauera, obecnie Mětský dům kultury Petra Bezruče, czyli Miejski Dom Kultury wzniesiony w latach 1908-1910. Znajduje się tu również biblioteka z bogatymi zbiorami. W pięknej Sali konferencyjnej organizowane są międzynarodowe sympozja.

Arboretum Nowy Dwór pod Opawą (Arboretum Nový Dvůr)

Lokalizacja: kierunkowskazy są usytuowane przy drogach wylotowych z Opawy w kierunku Krnowa

Ogromny ogród botaniczny z okazami drzew pochodzących m.in. z basenu Morza Śródziemnego, Japonii czy Syberii, krzewów i kwiatów z całego świata (w sumie około 7 tys. gatunków z pięciu stref klimatycznych) a także kolekcją roślin tropikalnych. Kompleks zajmuje 29 ha, stylizowany na park przecinany ścieżkami spacerowymi, wzdłuż których można podziwiać

naturalne stanowiska roślin i zwierząt, przede wszystkim ptaków wodnych i błotnych. Spotkamy także dobrze zachowany las dębowo-grabowy; łęg wiązowo-jesionowy oraz olszowy łęg przypotokowy. Część obszaru zajmują torfowiska, wilgotne łąki i tereny porośnięte ziołami m.in.: śnieżyczka, cebulica dwulistna, miodunka, zawilec gajowy i żółty. Łąki wokół stawów porasta wiele ciekawych gatunków roślin, m.in.: storczyk szerokolistny, zimowit jesienny, kupkówka, tomka. W sumie flora rezerwatu obejmuje ponad 400 gatunków roślin naczyniowych, w tym 70 gatunków drzew i krzewów oraz 54 gatunki roślin zarodnikowych. W tej liczbie znajduje się też około 30 gatunków roślin chronionych, m.in.: wawrzynek wilczyłyko, kalina koralowa, kruszyna pospolita, kłokoczka południowa, bluszcz pospolity. Ciekawostką jest mięsożerny pływacz zwyczajny. Na łóciach posiada drobne pułapki zasysające drobne żyjątka. Fauna łączoka reprezentowana jest przez wiele gatunków bezkręgowców, ryby, dziesięć gatunków płazów, gady (zaskroniec i jaszczurka zwinka), ssaki oraz ptaki reprezentowane przez 190 gatunków (m.in. orzeł bielik, bocian czarny, rybołów, bąk, kania czarna, gęś gęgawa, kormoran). Wzdłuż dróg i grobli tworzących zespół pod nazwą Aleja Husarii Polskiej rosną wiekowe dęby i buki. Aleją tą Jan III Sobieski podążał na Wiedeń i zasadził na niej kilka dębów. W obrębie rezerwatu odchodzi od niej Aleja Dębowa i Aleja Grabowa, zaś poza rezerwatem Aleja Lipowa i Aleja Śródpolna. Rosną przy nich wspaniałe okazy wiekowych drzew. Należy do nich 400-letni dąb szypułkowy, będący najstarszym i najgrubszym drzewem Raciborza, jednym z trzech najstarszych na terenie Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”. Drzewo to jest czasami nazywane Dębem Sobieskiego.

RUDY

Kościół

Lokalizacja: ul. Cysterska

Zbudowany w XIII w. przez cystersów, obecnie parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. Przed wojną

Ostravy po Trutnov. Bunkry wyposażano w broń automatyczną i przeciwpancerną. Filarem obrony były masywne bunkry artyleryjskie. W 1938 r. fortyfikacje, 263 obiekty bojowe i 10 tys. lekko uzbrojonych, były w stanie surowym, bez uzbrojenia. Po układzie monachijskim przypadły Niemcom. Po 1945 r. większość uległa dewastacji.

HULCZYN (HLUČÍN)

Piękne miasteczko, stolica Kraiku Hulczyńskiego, niegdyś należącego do powiatu raciborskiego, założone w 1256 r. przez króla Przemysła II. Na przestrzeni wieków należało do różnych rodów możnowładczych. Średniowieczne i nowożytne centrum handlu i rzemiosła. Miasteczko okalały mury z trzynastoma basztami i dwoma bramami. Do dziś można oglądać pozostałości po siedmiu basztach. W XVII w. wybudowano tu renesansowy zamek. Warto zwiedzić XIV-wieczny kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela. W mieście znajduje się duży ośrodek rekreacyjny.

KRAWARZ (KRAVAŘE)

Pierwsza wzmianka o zamku w Krawarzu pochodzi z 1224 r. W dokumencie z 1420 r. mowa o wzgórzu zamkowym. Na jego miejscu stoi dziś kościół parafialny. W XVII w. właścicielem obecnego zamku był Sędziwój Michał ze Skorska. Zajmował się geometrią, mechaniką i alchemią. Przypisywano mu znajomość kamienia filozoficznego, przez co stał się najślawniejszym alchemikiem w Europie. Jego traktat alchemiczny „Traktatus do lapide philosophorum - novum lumen chymicum” opublikowany w 1604, tłumaczony na wiele języków. Z łaski cesarza Ferdynanda II otrzymał skonfiskowane protestanckiej szlachcie czeskiej wsie Krawarz, Kąty i Małe Chałupki. Odtąd mieszkał we dworze

Klasztor dominikański

Lokalizacja: ul. Mnišská

Konwent dominikanów w Opawie został ufundowany w 1291 r. przez księcia opawskiego Mikołaja I, a jego budowę zakończył w 1336 r. jego syn Mikołaj II. Przy klasztorze wzniesiono kościół Św. Wacława, w którym warto zwrócić uwagę na freski sklepienia. W drugiej połowie XVIII w., w czasach panowania cesarza Józefa II, klasztor sekularyzowano. Budynki starego konwentu służą dziś jako Dom Sztuki i Szkoła Zainteresowań Artystycznych.

Kościół Św. Jana Chrzcziciela

Lokalizacja: Smetanovy sady

Dawna przyklasztorna świątynia joannitów, sprowadzonych do Opawy w 1326 r. a osadzonych na Przedmieściu Raciborskim. Jej najstarsza, zachowana do dziś część pochodzi z 1400 r. Warto zwrócić uwagę na przylegający do budowli jedyny istniejący dziś fragment średniowiecznych murów miejskich z kamiennym portalem z XV w., malowniczo komponujący się z opawskimi plantami.

Kościół Panny Marii

Lokalizacja: Horní náměstí

Monumentalna gotycka budowla o randze katedry pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, wzniesiona w II poł. XIV w. przez Krzyżaków mających w Opawie do dziś swój dom zakonny. Wielokrotnie przebudowana, między innymi wskutek pożarów w XVII i XVIII w. Skarbnica sztuki gotyckiej, renesansowej i barokowej zawarta w elementach wyposażenia i wystroju wnętrza oraz malarstwie. Warto się pokusić o spacer nawą główną i bocznymi. Naszej uwadze nie powinny uciec: ołtarz główny, stara zakrystia, Kaplice Św. Anny, Matki Boskiej Bolesnej oraz Św. Jana Nepomucena, ołtarze Ostatniej Wieczerzy, Św. Peregryna a także Św. Augustyna. Uwagę zwraca przepiękna barokowa chrzcielnica z rzeźbą Chrztu Pańskiego oraz pochodzące z tego samego okresu epitafium Karola Lichtensteina.

KRZYŻANOWICE

Wieś przy drodze krajowej Racibórz-Chałupeki (przejście graniczne). Znajduje się tu pałac rodziny Lichnowskich, właścicieli m.in. Hradca nad Morawicą. Zbudowany prawdopodobnie w XVIII w., w kolejnym stuleciu przebudowany w stylu neogotyckim. Obiekt przetrwał wojnę. Dziś mieści się w nim Dom Pomocy Społecznej. Turyści mogą jednak zwiedzać obejście oraz dawną salę rycerską, przebudowaną na kaplicę. Szczególną uwagę przyciąga elewacja zewnętrzna tej części budowli, z typowymi elementami neogotyckimi. W Krzyżanowicach przebywał i komponował Franciszek Liszt. Tutejsze dobra Lichnowskich odwiedził również Ludwik van Beethoven. Polecamy spacerować w przypałacowym parku, dawnym książęcym arboretum. Rośnie tu drugi co do wielkości w Polsce tulipanowiec amerykański o obwodzie pnia 4,10 m. Ciekawostką przyrodniczą jest surmia bignoniowata o obwodzie ponad 2,3 m, najgrubszy na Śląsku, a czwarty w Polsce mitorząd dwuklapowy (obwód pnia 3,25 m) a także wiekowy okaz kielichowca wonnego.

TWORKÓW

Duża wieś na trasie z Raciborza do Chałupek. Znajduje się tu barokowy kościół - perła górnośląskiego baroku, w ostatnich latach gruntownie odrestaurowany, z przepięknymi ołtarzami, lożą kolatorską, freskami i nekropolią miejscowych wielmożów von Reischwitzów. Kościół został wzniesiony w latach 1691-1694. W świątyni znajduje się unikalna w skali europejskiej ekspozycja jedenastu zdobionych trumien-sarkofagów członków rodziny von Reischwitz. Dwa należały do osób dorosłych. W bogato zdobionym z partiami złożonymi pogrzebano Ewę z domu Wilczek (żyła w latach 1613-1655). W trumnie cynowo-olowianej zachowanej w stanie destrukcji (sarkofag dotrwał jedynie we fragmentach i eksponowany jest dziś na specjalnym stelażu) spoczął jej mąż Wacław Reischwitz. Wszystkie odkryte sarkofagi zdobione są bogatą polichromią olejną, w większości przypadków ze złoceniami. Mają dekorację malarską i plastyczną w formie nakładanych elementów

POGRZEBIEŃ

Wieś przy trasie Racibórz-Rybnik. Jest tu pałac Baildona, rozbudowany w latach 1885-1886 na bazie starszego zamku we włoskim stylu willowym z cennymi schodami z białego marmuru. W latach 30. XX w. ulokowali się tu salezjanie, którzy w pałacu uruchomili seminarium. W czasie II wojny światowej był tu obóz dla więźniów z Polski. Obecnie jest rezydencją sióstr salezjanek. W miejscowym konwencie przebywała Sługa Boża siostra Laura Meozzi, kandydatka na ołtarze. Jej grobowiec znajduje się pod krzyżkami kościoła parafialnego.

Pogrzebień warto też odwiedzić ze względu na związki wsi z poetą Josephem von Eichendorffem. Miejscowy wielmoża Jan Nepomucen Larisch miał urodzić córkę Alojzję Luizę, w której zakochał się Eichendorff często przyjeżdżając tu z rodzinnymi Lubowic. W 1814 r. poeta wziął sobie Larischównę za żonę. Niedaleko Pogrzebień, przy drodze do Brzezia, można skręcić na tzw. Widok, leśną polanę widokową, gdzie niegdyś znajdowała się wieża widokowa i słynna restauracja. Przy leśnej drodze na Widok stał niegdyś kamień poświęcony Eichendorffowi.

Miłośnicy pięknych krajobrazów, w słoneczne dni, kiedy widoczność jest idealna, powinni odbić na Lubomię. Droga do tej wsi prowadzi przez wzniesienie, najwyższe w okolicach Raciborza, z którego rozciąga się wspaniały widok na Bramę Morawską. Jak na dłoni widać wypłaszczenie terenu pomiędzy pasmem Karpatów i Sudetów, przez które wiódł starożytny szlak bursztynowy. Przed wzgórzem rozciąga się dolina Odry, która za kilka lat zamieniona zostanie w zbiornik, a dalszej przyszłości być może port rzeczny na kanale Odra-Dunaj.

Warto także zobaczyć

Rybnik: Gmach sądu zbudowany na miejscu średniowiecznej warowni, bazylika p.w. Św. Antoniego najwyższy obiekt sakralny na Śląsku (95 m), stary klasycystyczny ratusz z 1822 r., dwór cysterski w Rybniku-Stodołach zbudowany w stylu barokowym, zbiorowisko buczyny karpackiej „Głębokie Doty”, zabytkowa kopalnia węgla kamiennego „Ignacy” z czynną parową maszyną wyciągową z 1900 r. (możliwość zjechania do kopalni).

Rydułtowy: Jedyny w Polsce krzyż pokutny o podwójnych poprzecznych ramionach z 1628 r. znajdujący się za prezbiterium kościoła p.w. Św. Jerzego, tunel kolejowy o długości 727 m z połowy XIX w., izba pamięci kopalni „Rydułtowy”.

Czerwionka Leszczyny: Ramża - najwyższe wzniesienie Płaskowyżu Rybnickiego z pomnikowymi bukami, drewniane kościoły Św. Trójcy w Palowicach oraz Św. Marii Magdaleny w Bełku, pozostałości po XVIII-wiecznej hucie (tzw. Gichta).

znanej bankierskiej rodziny żydowskiej. Po Rothschildach pozostał kartusz herbowy nad wejściem do pałacu. Obecnie zabytek prezentuje się bardzo okazale. Został odnowiony, a zabytkowy park z aleją jesionową, okazałymi lipami i kasztanowcami oraz rabatami róż jest pieczołowicie pielęgnowany.

Procesje konne

Lokalizacja: Racibórz Sudół, Pietrowice Wielkie, Bieńkowice, Krzanowice

Raciborszczyzna to jedno z nielicznych miejsc, gdzie urządzić się jeszcze procesje konne. Najbardziej znane są te wielkanocne, organizowane zawsze w drugi dzień Świąt, z reguły o godz. 13.00. Ich geneza jest nieznaną. Badacze wskazują nawet na przedchrześcijański, słowiański rodowód. Sugeruje się, że dawniej - z kierunku wschodniego na zachodni - chodzono po polach za słońcem. Po przyjęciu chrześcijaństwa zaczęto chodzić za Bogiem, przy czym, co ciekawe, znów obrano kierunek ze wschodu na zachód. Inni twierdzą, że geneza objazdów sięga wojen tureckich. Odbywają się one w:

Pietrowicach Wielkich; tu procesja podąża do pątniczego kościółka Św. Krzyża; Bieńkowicach; wyrusza spod kościoła parafialnego; Sudole; wyrusza niedaleko drogi wylotowej w kierunku Krzanowic, obecnie największa, w której bierze udział ponad stu jeźdźców.

Trasa procesji wiedzie polami. Kończą się one wyścigami konnymi. Udział bierze od kilkudziesięciu do, nieraz, ponad stu jeźdźców.

Corocznie 6 grudnia w Krzanowicach urządzana jest procesja konna z kościoła Św. Wacława do filialnego kościółka Św. Mikołaja (tzw. Mikołaszek). Jeźdźcy okrążają trzykrotnie kościółek, dziękując za łaski i prosząc Św. Mikołaja o wstawiennictwo.

Przewodnik

Guide-book
Průvodce
Führer

Szanowni Państwo,

wydawnictwo, które oddajemy do Państwa dyspozycji stanowiąc mini przewodnik po regionie polsko czeskiego pogranicza obejmującego tereny powiatu raciborskiego i dawnego powiatu opawskiego. Przewodnik nazwany „Wizytówką turystyczną Ziemi Raciborsko - Opawskiej zawiera także mapę regionu wraz z dużą ilością danych teled adresowych pomocnych turystyce poczynając od urzędów gminnych, terenowej służby zdrowia, banków, na bazie hotelowej i gastronomicznej oraz obiektach infrastruktury sportowo rekreacyjnej poszczególnych miejscowości kończąc. „Wizytówkę” kierujemy do każdego, kto poszukuje poręcznego narzędzia pozwalającego bliżej poznać ten fragment pogranicza, odpocząć i spędzić tutaj interesująco czas.

Ziemie położone wzdłuż historycznej osi Racibórz Opawa, rozciągające się w dorzeczu górnej Odry, Opawy i Morawicy stanowią naturalnie połączony obszar, którego spoimem są losy ludzi, rodów i miejsc. Polityczne bariery granic stanowiły sztuczny podział jednolitego organizmu geograficzno przyrodniczego, społecznego i gospodarczego. Odwiedzając opisane w przewodniku miejsca wszędzie odnajdziemy ślady różnorodnej kultury i aktywności osób wielu narodowości składające się na specyficzny koloryt i klimat tej ziemi. Ziemi urodzajnych gleb, bogatej przyrody, pełnej przeczudnej urody pałaców, dworków i siedzib rodowych, a także zabytków wysokiej kultury przemysłowej. Miejsca te są kanwą obrazu historii Regionu spiętej klamrą dwu znamiennych wydarzeń: legendarnego spotkania księżnej czeskiej Dobrawy z wysłannikami polskiego księcia Mieszka w Hradcu nad Morawicą w roku 965 i podpisanie w roku 1988 porozumienia między władzami miast Raciborza i Opawy powołującego do życia Euroregion Silesia, którego powstanie przywracało transgraniczny charakter tej ziemi.

Życzymy Państwu wielu miłych wrażeń, również w trakcie korzystania z aktywnego wypoczynku oferowanego w wielu miejscowościach o obu stronach granicy, a także zaskakujących pozytywnie odkryć natury kulinarnej, do których zaprasza przebogata oferta gastronomiczna.

Z nadzieją, że będziecie Państwo chętnie powracać w te strony dedykujemy Wam to wydawnictwo.

Na zlecenie
Starostwa Powiatowego w Raciborzu
Śląskie Towarzystwo Gospodarcze
ProEuropa

mieszkańskimi oraz wieżą średniowiecznej twierdzy (Štramberská Trúba), z której rozciąga się wspaniały widok na okolicę.

Warto także zobaczyć

Ludgierzowice (Ludgerovice): monumentalny neogotycki kościół z 1903 r. p.w. Św. Mikołaja.

Dolny Beneszów (Dolní Benešov): piękne miasteczko z zabytkowym rynekczkiem, niedaleko którego znajduje się barokowy kościół parafialny p.w. Św. Marcina i XVII-wieczny zamek. Z centrum rozpościera się widok na stawy rybne. W tej miejscowości urodził się znany czeski działacz narodowy ks. Cyprian Lelek.

Sudzice (Sudice): neogotycki kościół z 1906 r. p.w. Św. Jana Chrzciciela.

Melcz (Melč): XVIII-wieczny barokowy pałac z dużym parkiem i kościół parafialny p.w. Św. Antoniego Padewskiego.

Ostrawa (Ostrava): największa aglomeracja regionu ostrawsko-karwińskiego, wieża widokowa nowego ratusza, z której rozciąga się panorama Beskidów, ogród zoologiczny z blisko 900 zwierzętami, bajkowa piwnica strachów - jedyna w Czechach wystawa postaci bajkowych, muzea: ostrawskie, górnicze OKD oraz techniki ratowniczej, zabytkowa kopalnia Michal - piękny przykład wiedeńskiej architektury technicznej, staw Hermanicki, obszar chronionego krajobrazu Polański Las.

Zamek w Dziewczęcym Grodzie (Dívčí Hrad): posiadłość renesansowa zbudowana w miejscu byłego grodu gotyckiego w 1573 roku. Dookoła zamku uchowały się kamienne mury obronne z XIV wieku.

Zamek w Rudolcicach Śląskich (Slezské Rudoltice): zamek został zbudowany w miejscu byłej twierdzy gotyckiej Sępów z Fulsztejna. Za czasów Alberta z Hodic, w XVIII wieku, zamek niebywale rozkwitł i został jednym z ośrodków kultury Śląska.

Ruiny zamku Fulsztein Boguszów (Bohušov): ruiny znajdują się nad korytem rzeczynym Osobłogi. W przeszłości był to obszerny, a także w ówczesnym czasie doskonale opracowany system fortyfikacyjny. Zamek został wybudowany przed 1255 rokiem przez Herborta z Vulma.

Cmentarz żydowski - Osobłoga (Osoblaha): Od czasów średniowiecza tereny gminy zamieszkiwała silna społeczność żydowska. Do dziś cmentarz żydowski jest ich wspomnieniem, na którym obecnie znajduje około 300 grobowców z XVII w. Do pochówku służył aż do XIX wieku.

PIETROWICE WIELKIE

Znajduje się tu jedyny na ziemi raciborskiej drewniany kościół pątniczy. Jego powstanie opiewa legenda, według której w drugiej połowie XVII w. pietrowiccy chłopcy wypasali konie niedaleko Św. Krzyża na tak zwanym Społku. Na terenie nieistniejących już mokradła znajdowało się źródło. Pewnej nocy, w jego okolicy pasterze zobaczyli jakieś światło, w którym znaleźli zwinięte płótno. Po rozpakowaniu okazało się, że jest to obraz przedstawiający ukrzyżowanie Zbawiciela, mający - wedle przekazów - do dziś znajdować się w ołtarzu głównym kościółka. Odnalezienie wizerunku potraktowano jako cudowne zdarzenie. Pełni wiary pietrowiczanie postanowili więc wzniesić tu kościół wotywny. Świątynia stanęła w dolinie, pierwszy raz wzmiankowana jest w 1691 r. W 1743 r. została poszerzona. Obecny kształt uzyskała w I poł. XIX w. Dziś jest to znane miejsce pielgrzymkowe związane z kultem Jezusa Ukrzyżowanego. Poświędzone liczne przypadki uzdrowień i łask. Niedaleko kościoła, po drugiej stronie drogi, znajduje się kaplica z końca XIX w. z rzekomo cudownym źródłem, w którym, wedle legendy, odnaleziono obraz Jezusa. Woda z ujęcia ma być panaceum na liczne zachorowania. Centralne miejsce kościoła zajmuje ołtarz z cudownym obrazem Ukrzyżowanego, niegdyś ostoięty trzema kawałkami szkła, a za czasów księdza Burona zastoięty jednym kawałkiem. Obraz datowany jest na początek XVIII w., być może koniec XVII w. Dwa ołtarze boczne są poświęcone: jeden świętej Annie, a drugi Matce Boskiej Różańcowej. W obu znajdują się XVIII-wieczne malowidła. Rzadkością jest przedstawienie na tym pierwszym ojca Maryi, czyli św. Joachima. Mamy więc tu całą rodzinę Bożej Rodzicielki. W ścianach bocznych nawy umieszczono obrazy drogi krzyżowej, a przy nich rzeźby Św. Franciszka i Św. Antoniego z Padwy. Dominującym elementem wystroju wewnątrz jest przepiękny żyrandol ze szlifowanymi kryształami w kształcie graniastostupów, podarowany przez hrabinę von Gaszyn z Polskiego Krawarza. Warto przyjrzeć się XVII-wiecznej kropielnicy z piaskowca, znajdującej się w kruście. Ogromną wartość ma mezzotinta Johanna Eliasa Ridingera z 1752 roku przedstawiająca adorację wizerunku Matki Boskiej Pokornej z Rud. To jedna z pięciu znanych kopii cudownego rudzkiego obrazu.

KROWIARKI

Dawna nazwa wsi to Krawarz. Znajdują się tu ruiny ogromnego, XVII-wiecznego pałacu wzniesionego przez Ernesta Strachwitza, przebudowanego w II poł. XIX w., w 1898 r. wzbogaconego o nowe skrzydło, dawna własność Donnersmarcków. Obiekt nie nadaje się do zwiedzania. Popadł w całkowitą ruinę w latach 70. XX w. Warto jednak pokusić się o obejrzenie się z zewnątrz i spacer po przypałacowym parku, niegdyś założonym w stylu angielskim,

obecnie z licznymi okazami starodrzewia i gatunków egzotycznych. W parku trzeba zwrócić uwagę na grobowiec rodzinny Donnersmarcków.

LUBOWICE I OKOLICE

Ziemia rodzinna znanego poety niemieckiego romantyzmu Josepha von Eichendorffa. Lubowice zostały wpisane do „Encyklopedii prehistorii świata” za sprawą dokonanych tu odkryć archeologicznych. W okresie IX-VII w. p.n.e. znajdował się tu gród kultury łużyckiej, największy na ziemiach polskich. Otaczający go wał miał długość 2,5 km oraz 10 metrów wysokości. Od lat teren stałych badań archeologów z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Na pobliskim wzgórzu w Brzeźnicy odkryto łużyckie cmentarzysko. Niedaleko kościoła parafialnego znajdują się ruiny rodzinnego pałacu poety, wybudowanego w latach 1780-1786 przez jego dziadka Karla Wenzela von Klocha, w połowie XIX w. przebudowanego w stylu angielskiego neogotyku. Ruiny otacza dawny park z licznymi okazami starodrzewia. Z jego skraju roztacza się wspaniały widok na dolinę Odry. Przy lubowickiej parafii znajduje się Muzeum Eichendorffa z pamiątkami po poecie. W latach 90. uruchomiono tu również Górnośląskie Centrum Spotkań im. Josepha von Eichendorffa. Dysponuje ono nowoczesnymi salami konferencyjnymi i częścią hotelową. Organizowanych jest tu wiele imprez kulturalnych oraz szkoleń. Okolice Lubowic to kraina pałaców. Ruiny eklektycznej siedziby magnackiej otoczonej parkiem ze starodrzewiem można obejrzeć w pobliskim Stawikowie, inne w Brzeźnicy i Strzybniku. Zachowane pałace znajdują się w Rudniku, Modzurowie, Czerwiecicach oraz ostatnio wyremontowany w Jastrzębiu. Turystom radzimy również zajrzeć do Grzegorzowic, które mają połączenie promowe z Ciechowicami. Przepłynięcie Odry promem (przewozi także samochody) może być sporą gratką. O godzinach pracy promu informują tablice przy drogach.

odlewanych. Twórcami dekoracji malarskiej, która odróżnia tworkowskie zabytki od innych zachowanych w Polsce, byli artyści z Raciborza lub z Opawy. Ogromną wartość mają ubranka: przede wszystkim przewiązany pasem żupanik Jerzego Wilhelma (zm. 1683), nawiązujący wyglądem do polskiego stroju szlacheckiego oraz sukieneczka Klary Ludwika. W jednej z trumienek odnaleziono laleczkę, w innej gąbkę morską podłożoną pod główkę niemowlęcia. Były także koszulki niemowlęce, powłoczki na poduszki, wstążeczki z koszulek i bucików oraz wianki. Prawie wszystkie zachowane ubranka uszyto z jedwabiu jako stroje pośmiertne, wykonane pobieżnie i dekorowane bogato kokardkami. Cały zbiór wyróżnia się na tle podobnych zachowanych w Polsce (Wawel, Brzeżany, Brzeg, Legnica, Złotów, Sieraków) i w Europie (Wiedeń, Monachium). To jedyny tak duży zespół sarkofagów dziecięcych w Polsce. Niezwykle cenna jest wspomniana, jedyna w kraju kolekcja strojów, w które przyobleczono pogrzebane w krypcie dzieci. Jedyny na Wawelu przechowywane są starsze, XVI-wieczne buciki Zygmunta Augusta. Całość tworkowskiej kolekcji, wraz z pochówkami dwóch osób dorosłych, stanowi dobrą ilustrację dla mało poznanego obrządku pogrzebowego górnośląskich protestantów.

W ścianie północnej kościoła wmurowano tablicę poświęconą błogosławionemu ks. Emilowi Szramkowi, pierwszemu wyniesionemu na ołtarze (1999) synowi ziemi raciborskiej, urodzonemu w 1887 r. w Tworkowie. Na zewnątrz świątyni znajduje się grób ks. dra Augustyna Weltzla, największego historiografa Górnośląska, niegdyś tutejszego proboszcza. Niedaleko kościoła można oglądać ruiny neorenesansowego pałacu Reiswiczów. Zabytek spalił się w 1931 r. Po odbudowie został ponownie zniszczony w 1945 r. Przy pałacu znajduje się ośrodek wypoczynkowy z basenem, położony malowniczo w starym parku.

CHALUPKI

Wieś znana w całej Polsce ze względu na znajdujące się tu przejście graniczne do Czech wiodące mostem nad Odrą, wybudowanym z okazji jubileuszu panowania cesarza Franciszka Józefa. Największą atrakcją to tzw. bogumińska twierdza, obecnie pałac z okalającym go parkiem zamieniony na restaurację i hotel. W istocie był to przygraniczny zamek powstały prawdopodobnie w połowie XIII w., wzmiankowany w drugiej połowie XIV w. W XVI w., z powodu zagrożenia tureckiego, przebudowany jako obiekt

Gaszowice: XVIII-wieczny spichlerz w Czernicy, zameczek otoczony parkiem z okazami starodrzewia.

Świerklany: Studzienka w Jankowicach - miejsce pątnicze w źródleńskim parowie, drewniany kościółek p.w. Bożego Ciała.

Jastrzębie Zdrój: Park zdrojowy z Domem Zdrojowym, pałac z II poł. XVIII w., największe w Europie muzeum dzwonek.

Lubomia: XVIII-wieczny dwukondygnacyjny spichlerz, ośmioboczna kaplica z 1701 r. - jedyna na Śląsku budowana na zrąb, grodzisko Goleżyców z VII-X w.

Lyski: Krzyż pokutny, XIX-wieczny zameczek myśliwski księcia raciborskiego w Zwonowicach na tzw. Winnej Górze.

Łaziska Rybnickie: Drewniany kościółek z 1560 r. z cennym wyposażeniem.

Pszów: Barokowa bazylika Najśw. Marii Panny z połowy XVIII w. z cudownym obrazem Matki Boskiej Uśmiechniętej z 1722 r.

Żory: Fragmenty średniowiecznych murów obronnych, XVIII-wieczne kamienice, kościół p.w. Świętych Filipa i Jakuba.

Ziemia Opawska

OPAWA (OPAVA)

Klasztor franciszkański

Lokalizacja: Masarykova třída

Kompleks średniowiecznych budowli, których początek datowany jest na 1296 r. Klasztor i kościół mają wezwanie Św. Ducha. W XVII i XVIII zostały gruntownie przebudowane w stylu barokowym. Warto dodać, że w latach 1835-1851, przebywał tu biskup krakowski Karol Skórkowski. Duchowny został internowany do Opawy za wyrażenie w listach pasterskich sympatii do powstania listopadowego. W kościele Św. Ducha znajduje się jego epitafium. Wnętrze bogato zdobione, utrzymane w stylu barokowym. W podziemiach jest nekropolia Przemysłidów opawskich. Dziś, w dawnej sali obrad kapituły, organizowane są koncerty i uroczystości miejskie. Wykorzystywana jest także przez tutejszy Uniwersytet Śląski, sąsiadujący z dawnym klasztorem, zajmujący XIX-wieczną klasycystyczną budowlę tzw. Pałac Rządowy, niegdyś siedzibę władzy ziemskiej.